

14.11.2017

**עמדת מרכז רקמן ביחס להצעת חוק בתי דין רבניים (בוררות בעניין אזרחי),
התשע"ז-2017 פ/1370 - לקראת דיון בוועדת חוקה ביום 14.11.17**

FOUNDERS:

S. Daniel & Ewa Abraham
Joseph Alexander Foundation
Aharon & Rachel Dahan
Charles Dimston
Jesselson Family
Mordecai & Monique Katz
Gershon & Carol Kekst
Rose & Louis Klosk Fund
Sisel Klurman
Don & Jane Stern Lebell
Evelyn Gruss Lipper
Bernard & Estelle Marcus
Dennis Mehiel
Jack & Gitta Nagel
Joyce Saffir
Irving & Helen Schneider
Stephen Schwartz-
Brookdale Foundation Group
John & Marianne Slade
Abraham Spiegel
Jerome & Ellen Stern
Sigmund & Rose Strochlitz

פרופ' רות הלפרין-קדרי,
ראשת המרכז, מייסדת
עו"ד עטרה קניגסברג-ראם,
מנכ"ל ראשונה, מייסדת
ד"ר גלית שאול, עו"ד
מנכ"לית

בראשית הדברים יצויין כי נוסח ההצעה שונה במהותו מהנוסח שעליו הכריזו חה"כ גפני, מיוזמי ההצעה, בדיון במליאת הכנסת לקראת ההצבעה לקריאה טרומית. **חה"כ גפני התחייב על דוכן המליאה שהחוק לא יחול על בני זוג וכן לא יחול על יחסי עובד מעביד, אך לא כך הוא. מדובר בהצעת חוק המשנה באופן מהותי את הסטטוס קוו הקיים בישראל.**

נייר עמדה זה יתמקד בביקורת על נוסח סעיפי ההצעה השונים, מבלי לחזור על התנגדויות עקרוניות שהועלו על ידנו לעצם הצעת החוק בנייר עמדה מיום 9.11.2017 שהועלה לאתר הועדה.

הערות לסעיף 1

הצעת החוק מציעה להחיל את החוק על כלל הנושאים האזרחיים, למעט מספר החרגות מצומצם. **ההחרגות מתחולת החוק מנוסחות באופן מסורבל, קשה לפירוש, אשר מעורר באופן טבעי את החשש כי לא בכדי נבחר נוסח זה.**

על מנת להחריג בני זוג וענייני משפחה נוספים מתחולת החוק, כפי שהצהירו יוזמי החוק, ניתן לכתוב בפשטות כי החוק לא יחול על "ענייני משפחה המנויים בסעיף 1 לחוק בית המשפט לענייני משפחה, תשנ"ה-1995", אך תחת זאת הסעיף מנוסח בנוסח שונה לחלוטין.

הנוסח המוצע, למיטב הבנתנו, מאפשר לבני זוג להקנות לבית הדין סמכות בוררות בהסכמה, בענייני רכוש, לאחר הגירושין, ואף מבהיר כי בעת שיפעיל ביה"ד סמכות זו, הוא יפסוק לפי הדין הדתי ולא האזרחי, אשר מפלה לרעה נשים. **"הסכמה" של אשה המצויה בהליכי גירושין, להתדיין בענייני הרכוש בביה"ד הרבני, היא לעולם "הסכמה" מאולצת וכפויה עליה, כתנאי למתן הגט על-ידי הבעל או כאיום לביטול גט, ככל שהאישה לא תסכים לנהל את הליך חלוקת הרכוש בבית הדין הרבני, לאחר שסודר גט בין הצדדים, וכפי שכבר נעשה לפנים על ידי בית הדין הרבני ביחס לנשים שהפרו הסכמי גירושין. נוכח המציאות המשפטית שבה מופעל לחץ על נשים להיעתר לתנאים שונים המוצבים בפניהן בתמורה למתן הגט ובמציאות בו בתי הדין מבטלים גיטין בשל הפרת התחייבויות לכאורה בהסכמי גירושין, ניתן לומר באופן ודאי כי הצעת החוק תוסיף כאן נשק רב עוצמה בידי בעלים, אשר ימצאו אוזן קשבת בבית הדין, אשר ללא ספק יראו את הדרישה להתדיין בפניהם לפי דין תורה כתנאי סביר ואף מתבקש לשם קבלת הגט¹ או לצורך ביטולו.**

¹ ר' לדוגמה בתיק (גדול) 8594-68-1 (13.3.08), פורסם בנבו) ובתיק אזורי (ירושלים) 1066559/1 (30.10.16), פורסם בדיון והדיין גיליון 45

מכאן, שהאפשרות "להסכים" על התדיינות בהליכי בוררות לאחר הגירושין בפני ביה"ד תהפוך בחלק ניכר מן המקרים לחובה. זהו פתח לפגיעה חמורה בזכויות נשים מתגרשות, אולי החמורה ביותר שידעה מערכת המשפט בישראל מזה שנים.

עוד יוער כי המדינה עומדת על כך שהיא תוחרג מתחולת החוק אבל לא מותירה את ההגנה הזו לנשים שמלכתחילה דיני הגירושין מפלים אותן.

FOUNDERS:

S. Daniel & Ewa Abraham
Joseph Alexander Foundation
Aharon & Rachel Dahan
Charles Dimston
Jesselson Family
Mordecai & Monique Katz
Gershon & Carol Kekst
Rose & Louis Klosk Fund
Sisel Klurman
Don & Jane Stern Lebell
Evelyn Gruss Lipper
Bernard & Estelle Marcus
Dennis Mehiel
Jack & Gitta Nagel
Joyce Saffir
Irving & Helen Schneider
Stephen Schwartz-
Brookdale Foundation Group
John & Marianne Slade
Abraham Spiegel
Jerome & Ellen Stern
Sigmund & Rose Strochlitz

כך גם לעניין דיני העבודה, לא מדובר בהחרגה מלאה כפי שהובטחה על ידי חה"כ גפני. יש לזכור כי לא ניתן לדבר על הסכמה מלאה ואמיתית בין שני כוחות שאינם שקולים כעובד ומעביד, כאשר יש בין הצדדים יחסי מרות. עולה החשש כי במקרים רבים תיכפה על צדדים חלשים הסכמה להתדיינות.

הערות לסעיף 2

לסעיף (א)2

במידה וההורים מעוניינים להקנות לבית הדין סמכות כאשר אחד הצדדים הוא קטין, מתחייב כי הסכמה זו תהיה מטעמו של אפוטרופוס המייצג את ענייני הקטין באופן עצמאי מזה של הוריו (ניתן אף לציין שהאפוטרופוס יהיה מטעם האגף לייצוג ילדים בסיוע המשפטי). הרף שנקבע ביחס לסכום התביעה בהצעת החוק הינו שרירותי.

לסעיף (ג)

שליחת טופס בוררות על גבי נייר רישמי של מדינת ישראל, למי שלא נתן את הסכמתו המפורשת להליך זה, מעלה חשש כבד כי יהיו מי שיחשבו שהם מחויבים להסכים או כי כך מצופה מהם. מטרת החוק, כפי שהוצהר עליה בדברי ההסבר של הנוסח הקודם שפורסם, הינה לאפשר לצדדים החפצים בכך לברר סכסוך שהתגלע ביניהם לפי דין תורה. סעיף זה חורג באופן בוטה מהמטרה המוצהרת של הצעת החוק, ולמעשה המדינה משתמשת בכוחה על מנת להכווין אנשים לבוררות לפי דין תורה. על כן, מוצע שלא לשלוח טופס במקרה שאין הסכמה של שני הצדדים או לכל הפחות יש להוסיף כי בטופס באופן בולט כי אין כל חובה להסכים לבוררות בבית הדין וכי הדין החל בבתי הדין הוא דין שונה מהדין האזרחי באופן מהותי, כך שהתוצאה יכולה להיות שונה משמעותית מבוררות אזרחית.

לסעיף (ד)

לכאורה עולה מהסעיף כי בית הדין יוכל לקבל החלטות ביחס להליך גם ללא הסכמת הצד השני לבוררות, שכן הסעיף אך מסייג את היכולת לקיים דיונים, וכידוע בטרם קיום הדיון

פרופ' רות הלפרין-קדרי,
ראשת המרכז, מייסדת
עו"ד עטרה קניגסברג-ראם,
מנכ"ל ראשונה, מייסדת
ד"ר גלית שאול, עו"ד
מנכ"לית

ניתנת על ידי הערכאה המבררת החלטות ביניים שונות, אשר בכוחן להשפיע על ניהול ההליך כולו.

הערות לסעיף 3

בהתאם לאמור בסעיף, פסיקת בית הדין לפי חוק זה לא תיפגע בזכות מהותית של בעל-דין, בניגוד למספר חוקים:

א. מהי זכות מהותית? ניתן להניח שפיטורי אשה בהריון יכללו בפגיעה בזכות מהותית. אך האם אי תשלום הפרשות לקופות גמל בזמן חופשת לידה, המוטלת על המעסיק מכוח חוק עבודת נשים, נחשבת גם היא זכות מהותית?

ב. חלק נכבד מהדין הקשור לחוקים הנזכרים פותח בפסיקת בית המשפט העליון. אין זה סביר כי פסיקת בתי הדין לא תהיה מחויבת גם לזכויות מגן שאינן מעוגנות בחקיקה.

לפיכך מוצע לשנות סעיף זה כך שיתייחס לכל זכות ולא רק לזכות מהותית וכן לדין (מושג הכולל בתוכו גם פסיקה) מכוח החוקים הנזכרים.

הערות לסעיף 5

סעיף חוק זה מאפשר את הרחבת תחולת החוק בלא הליך חקיקה. קשה להבין מדוע הסעיף נדרש ומדוע המחוקק רוצה להשאיר פתח לעקוף את סמכותו. אין זה מתקבל על הדעת כי החוק יורחב גם על המשפט המנהלי או על הדין הפלילי, בלא הסכמה מפורשת של המחוקק.

פרופ' רות הלפרין-קדרי,

ראשת המרכז, מייסדת

עו"ד עטרה קניגסברג-ראם,

מנכ"ל ראשונה, מייסדת

ד"ר גלית שאול, עו"ד

מנכ"לית

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן, הפועל במסגרת הפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר אילן, נוסד בשנת 2001. מטרת המרכז להביא לביעור האפליה נגד נשים ולחזק את מעמדם בחברה הישראלית, באמצעות תרגום ידע ומחקר אקדמי לפעילות מעשית ויישומית. המרכז פועל לאור חזונו של הרב עמנואל רקמן לקידום זכויות הנשים בישראל ולהטבת מעמד האשה בדיני המשפחה ובהלכה היהודית.